

1 SV-209, forside

Emnekode: SV-209

Emnenavn: Nyere sosiologisk teori

Dato: 22.05.2017

Varighet: 0900 - 1400

Tillatte hjelpemidler:

Ingen hjelpemidler tillatt

Merknader:

Begge oppgavene skal besvares.

Bruk ca. 2 timer på den første oppgave og ca. 3 timer på den siste.

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Ja

Nei

Riktig. 0 av 0 poeng.

2 SV-209, oppgave 1

Velg to av begrepene under og redegjør for hva som menes med dem ut fra pensum i nyere sosiologisk teori:

- a) Habitus
- b) Styringsrelasjon (Smith)
- c) Virkelighetens død/det hypervirkelige
- d) Disiplinering

Skriv ditt svar her...

Jeg velger å forsøke å gjøre rede for **oppgave a) Habitus** og **oppgave d) Disiplinering**.

a) Habitus

Habitus begrepet knyttes til den franske sosiologen *Pierre Bourdieu*. Habitus representerer aktørperspektivet i Bourdieus samfunnsteori. For å gjøre rede for hva habitus er, ønsker jeg å gjøre rede for bakgrunnen for dette begrepet, og dermed inkludere strukturperspektivet til Bourdieu. Strukturperspektivet til Bourdieu knyttes til det *sosiale rom og sosiale felt*. Det sosiale rommet er samfunnet i sin helhet. Det består av objektive strukturer, som aktørene ikke nødvendigvis er seg selv bevisst at de har skapt. Det sosiale rommet har en hierarkisk oppbygning, med ulike posisjoner plassert i forhold til hierarkiet. Bourdieu deler syn med Karl Marx her, i forhold til at samfunnet er delt inn i *sosiale klasser*. Men her skiller også Bourdieu seg ut fra Marx. Bourdieu opererer nemlig med objektive klasser, altså klassene er ikke subjektive, de trenger ikke ha en klassebevissthet i motsetning til Marx. Bourdieu mener det finnes hovedsaklig tre klasser: den dominerende klassen (borgerskapet), middelklassen og den dominerte klassen (arbeiderklassen). Som nevnt er disse objektive, og Bourdieu sier at ens posisjon i det sosiale hierarkiet determineres av den totale mengden *kapital* en besitter. Han definerer klasser som sosiale grupper med tilnærmet lik akkumulering av kapital, og med felles posisjon i det sosiale hierarkiet. Bourdieu operer i all hovedsak med to ulike kapitalformer, men en tredje blir også introdusert. Den første, og den viktigste er *økonomisk kapital*. Økonomisk kapital er penger, ressurser, midler, eiendom osv. Den andre er *kulturell kapital*, som signaliserer hvor kulturell man er. Den tredje formen for kapital er *sosial kapital*, og med det mener han de sosiale nettverk en inngår i, familien, venner, kolleger og lokalsamfunn. Kapital er makt, mener Bourdieu. Den dominerende klassen, borgerskapet, vil ha en stor

mengde økonomisk, kulturell og sosial kapital. Middelklassen vil ha mindre total kapital enn borgerskapet, og den dominerte klassen, arbeiderklassen, vil ha mindre totalakkumulasjon av kapital enn middelklassen igjen. Bourdieu sier at klassene inngår i *klassekonflikt*, de ulike klassene ønsker hele tiden å forsvare eller forbedre sin klasseposisjon. Alle streber etter å få akkumulert mest mulig kapital. I tillegg er klassene i *et relativt forhold* til hverandre. Den dominerende klassen eksisterer kun fordi det finnes klasser under den, på lik linje som at den dominerte klassen kun eksisterer fordi det finnes klasser over den igjen. Han mener at det sosiale rommet er et todimensjonalt rom, med to akser: en vertikal og en horisontal akse. *Den vertikale aksene* tilsvarer hvor mye totalt akkumulert kapital en person har, mens den *horisontale aksene* signaliserer de ulike mengdene av kapital en besitter, altså sammensetningen av kapitalene.

Så ønsker jeg å gå over til *Habitus* begrepet, aktørperspektivet innenfor Bourdieus samfunnsteori. Habitus definerer Bourdieu som kroppsliggjorte, implisitte, ubevisste disposisjoner som regulerer vår atferd og våre handlinger. Habitusen ved sine kroppslige disposisjoner, uttrykkes når aktører reagerer for eksempel når det er noe en liker, eller ikke liker. Man kan kanskje trekke en parallell fra habitusbegrepet til Alfred Schutz og hans begrep om den naturlige innstilling, eller Jürgen Habermas begrep om livsverden. Habitus er klassespesifikk, noe som innebærer at mennesker født inn i ulike klasser vil ha ulik habitus. Borgerskapets habitus vil være annerledes fra arbeiderklassens habitus. Habitus er noe som er forankret dypt i individet og er relativt stabil, og derav utgjør individets personlighet. Dermed er også habitus veldig utfordrende å forandre. Man kan ikke bare bestemme seg en dag for å være et annet menneske, også plutselig blir man det. Man har som nevnt kroppsliggjorte disposisjoner som er ubevisste, og dermed er individet ikke nødvendigvis bevisst over hvor dominerende habitusen kan være. Hvis man for eksempel skulle ha bodd på et sted hvor homofili ble omtalt negativt og man hadde negative oppfatninger knyttet til det, for så å flytte til en storby hvor homofili er akseptert, ville man ikke bare plutselig sluttet å mislike homofili.

Oppgave d) Disiplin

Når jeg leser begrepet disiplin tenker jeg *Foucault* med en gang, og da særlig på *panoptisk makt* eller *panoptisk disiplinering*, men jeg skal også nevne det Foucault omtaler som *biomakt*, som jeg også vil si er en disiplineringmetode. Foucault er fra Frankrike, og er særlig opptatt av kunnskap og makt. Han er ikke en sosiolog, men har utøvd stor innflytelse på samfunnsvitenskapen med sine verk. Man kan på en måte dele Foucaults forfatterskap i tre faser, men jeg fokuserer på to av dem: hvor den første fasen handler om kunnskap og hvordan kunnskap etableres og produseres, mens i neste fase dreier det seg mer om samspillet mellom makt og kunnskap. I løpet av den første fasen gav han ut flere verk, som f.eks kunnskapens arkeologi, galskapens historie og tingenes orden. Neste fase gav han ut en bok om overvåking og straff, og det er i dette verket han introduserer begrepet panoptisk disiplinering. Begrepet er oppkalt etter et fengsel, hvor en arkitekt utviklet en arkitektonisk skisse over et fengsel som best tydeliggjør hva Foucault mener med panoptisk disiplinering. Dette fengselet var rundt, med et sirkulært tårn fylt med masse vinduer, i midten. Alle fengselscellene var fordelt rundt fengselets sirkulære arkitektur, og fangevokterne befant seg i tårnet i midten. Her er det da mulighet for vokterne å ha fullstendig oversikt over fangene, og det finnes inget privat rom. Men det hele toppe seg, når man legger til det faktum at vinduene i tårnet er farget slik at det ikke er mulig å se inn, men kun mulig å se ut. Ergo, vet aldri fangene når de blir observert og overvåket, mens fangevokterne kan se fangene når som helst. Dette medfører et usikkerhetsaspekt.

Begrepet Panoptisk disiplinering knytter seg til de nye maktformene som har vokst frem med modernitetens framvekst. Foucault mener at med industrialiseringen og den spesialiserte arbeidsdelingen som fulgte, medførte dette konsekvenser for samfunnets regulering av dets borgere. Dette knyttes særlig til at det var en rask og økt befolkningsvekst, som førte til at det var mange "stedsløse" mennesker, vagabonder og nomader f.eks, som ikke hadde internalisert de sosiale normene og verdiene som fantes lokalt. Dette førte til et behov for å sosialisere dem inn i lokalsamfunnets sosiale normer og forankrede verdier. I tillegg førte arbeidsdelingen også til et økt behov for å regulere samfunnsmedlemmene, i forhold til arbeid. Foucault sier også at *opplysningstidas myte* er nettopp det, en myte. Opplysningstidens lovnader om mer frihet og mindre makt har ikke holdt sine ord. I stedet har det, mener Foucault, vokst frem "*mer makt og mindre frihet*". Det er bare andre og nye maktformer som har erstattet de gamle. Og han mener at disse nye maktformene er mer dominerende og undertrykkende enn de tidligere, til tross for at de kanskje ikke er like lette å observere. Dette er bakgrunnen for Foucaults teori om panoptisk disiplinering og biomakt. Panoptisk disiplinering knytter seg til å strukturere og sosialisere aktøren inn i samfunnet. Og når jeg da sier aktøren, mener jeg spesielt kroppen. Kroppen skal disiplineres til å internalisere samfunnets ønskede atferd, verdier og sosiale normer. Med industrialiseringens og arbeidsdelingens framvekst, utviklet det seg også en rekke sosiale institusjoner med ulike funksjoner og oppgaver de skal løse for samfunnet. Dermed har mye av makten som et individ personlig besitter, blitt overlatt til det offentlige. Skoler og utdanningsinstitusjoner tok over for familiens ansvar knyttet til utdanning, sykehus og psykiatriske institusjoner har overtatt ansvaret knyttet til somatiske og psykiske lidelser og rettsinstitusjonene har overtatt regulering og sanksjonering av atferd. Disse endringene fører til at kroppen disiplineres inn i samfunnet.

Det er spesielt 7 ulike kjennetegn ved panoptisk makt som jeg ønsker å trekke frem, og det første er disiplinering av kroppen. Kroppen, som egentlig er anarkistisk og uregjerlig, skal disiplineres. Tenk for eksempel på en elev som sitter på skolen time etter time. Hvilken disiplinering gjennomgår man ikke da, ved å sitte ved en pult time etter time, når man egentlig har lyst til å gjøre alt annet?

I tillegg er panoptisk disiplinering kjennetegnet ved organisering av tiden. Tenk for eksempel også her, på skoleeleven som har et oppstykket og oppdelt tidsperspektiv, knyttet til 45 minutter forelesning for deretter 15

minutter med friminutt og slik forløper dagen seg. Eller på arbeideren som har regulert arbeidstid; starter 8.00 hver dag, og slutter 16.00 hver dag.

I forbindelse med organisering av tiden, vil panoptisk disiplinering også bidra til organisering av rommet. Alt i rommet har sin plass, og sin orden. Ved å igjen benytte eksempelet knyttet til skoleeleven, så se for deg et klasserom. Der finnes det mange pulter, og alle elever har hver sin pult på hver sin plass. I tillegg er kateteret til læreren plassert fremst, og gjerne opphøyd, i rommet, slik at læreren kan ha fullstendig oversikt over elevene sine. Elevene vet de blir sett, og det er spesielt dette med å se og bli sett panoptisk makt knytter seg til. Som følge av fengselets eller klasserommets struktur, har man en iboende usikkerhet som deretter disiplinere aktøren og kroppen. Du vil jo ikke gjøre noe galt når du vet at læreren ser deg?

Panoptisk disiplinering innebærer også et behov for sanksjoner. Man skal belønne kroppen for riktig atferd og straffe den for avvikende atferd. Dermed sosialiseres og disiplineres man inn i samfunnets ønskede og etablerte verdier og normer. Om en elev oppfører seg uregjerlig, kan læreren for eksempel sende eleven ut på gangen. Om eleven deretter oppfører seg fint, kan han eller hun få delta i timen igjen. Om ikke eleven skjerper seg, så kan læreren sende han eller hun til rektor. Slik disiplineres kroppen gjennom sanksjoner, belønninger og straff, til å internalisere samfunnets ønskede atferd av kroppen.

I tillegg disiplineres man ytterligere med tanke på et annet sentralt aspekt ved panoptiske institusjoner: nemlig eksaminering. Som aktør blir man, i kontakt med de panoptiske institusjonene, hele tiden vurdert og observert. Tenk igjen tilbake til eksempelet med skolen, her blir man vurdert i forhold til kunnskapsnivå ved prøver, tentamener og eksamener og man får karakterer som representerer dette. Eller for eksempel innenfor helsesektoren; man blir observert og eksaminert, og det blir utviklet en journal som representerer ens sykdomshistorie. Disse eksamineringsmetodene bidrar til å skape identiteter, da spesielt med tanke på det å skape seg en livsfortelling knyttet til det eksistensielle behovet for mening i livet.

En kort liten oppsummering: poenget med panoptisk disiplinering er som nevnt å disiplinere kroppens atferd slik at den samsvarer med det øvrige samfunnets forventninger, verdier og sosiale normer. Kroppen disiplineres gjennom organisering av tid og organisering av rommet, samt gjennom bruk av sanksjoner, og ikke minst gjennom eksaminering.

Så går jeg over til begrepet biomakt, som sammen med panoptisk disiplinering, er en av de nye maktformene som har vokst frem i følge Foucault. Biomakt knyttes til statens regulering av befolkningen som befinner seg på dets territorium. Foucault kaller biomakt for "makten over livet". For at staten skal kunne regulere befolkningen er det spesielt to ting som er viktig for kunne få utøvd biomakten. Det første knytter seg til at staten har behov for kunnskap om befolkningen. Hvordan er utdanningsnivået?, hvordan er den generelle helsetilstanden blant befolkningen? I tillegg har staten et behov for å legitimere de tiltakene de ønsker å implementere i samfunnet, og da søker de seg til de panoptiske institusjonene. Med arbeidsdelingen har det vokst frem, i tillegg til panoptiske institusjoner, også profesjoner og ekspertsystemer. Hvis man skal trekke en sammenheng til Bourdieu kan man knytte dette til kapital. F.eks vil vitenskapen ha mye vitenskapelig kapital, og befolkningen er klar over legitimiteten knyttet til de ulike sosiale feltene. Det som da skjer med biomakt, er at staten får innsamlet informasjon om befolkningen, for deretter videreføre denne til de panoptiske institusjonene, som deretter iverksetter tiltak: Folk må spise sunnere, sykle til jobben, trene mer, fjerner brusautomaten fra arbeidsplasser for eksempel.

Poenget med maktanalysen til Foucault er det at vi istedet for å ha erfart større frihet og mindre makt slik opplysningstida lovte oss, har det heller resultert i nye, og mer dominerende maktformer enn tidligere. Dominerende i den forstand at de påvirker hele vårt liv, fra start til slutt, ved hjelp av utdanningssystemet for eksempel hvor man blir indoktrinert og disiplinert inn i samfunnet helt fra grunnskolen til høyere utdanning, og dermed videre også inn i arbeidslivet. Mer dominerende også i den forstand at makten ikke lengre er like synlig, tydelig og fysisk som tidligere, den moderne makten er mer manipulasjon og overvåkning.

Besvart.

3 SV-209, oppgave 2

Velg én av disse oppgavene:

Enten

a) Ta utgangspunkt i sentrale sosiologiske samtidsdiagnoser og drøft påstanden: «Moderniteten er en risikokultur».

Eller

b) Gjør rede for sentrale begreper i strukturasjonsteorien til Anthony Giddens.

Skriv ditt svar her...

Oppgave a)

Jeg velger å ta utgangspunkt i litt ulike, sentrale samtidsdiagnoser, og da spesielt knyttet til teoretikere som Beck og Baumann. Men jeg ønsker også å belyse Habermas sin modernitetsanalyse knyttet til begrepet om systemets kolonisering av livsverden.

Det som er sentralt for alle samtidsdiagnosene er at det har skjedd en overgang fra det tradisjonelle industrisamfunnet til en mer moderne modernitet. Denne overgangen har ført med seg en rekke utilsiktede konsekvenser, som disse teoretikerne påpeker i sine analyser, og som deretter medfører til det Ulrich Beck kaller risikomentalitet. Når vi allerede er inne på Ulrich Beck kan jeg starte med hovedtrekkene i hans samtidsdiagnose.

Ulrich Beck og risikosamfunnet:

Ulrich Beck mener at vi nå kjemper mot de utilsiktede konsekvensene av industrialiseringen, moderne risikoer. Beck mente at det tradisjonelle samfunnets materielle behov, og løsningen på det: industrialisering og spesialisert arbeidsdeling, har ført til en rekke utilsiktede konsekvenser for samfunnet, og da spesielt problemer knyttet til miljøet og økologien. Beck mener at vi i overgangen fra det tradisjonelle samfunnet til industrisamfunnet ønsket å fylle etterspørselen fra befolkningen knyttet til materielle behov. Dette medførte at det ble utviklet store fabrikker og stor lokal befolkningsvekst, samt emigrasjon. Beck mener at vi nå i moderniteten, risikosamfunnet som han kaller det selv, kjemper mot de utilsiktede virkningene eller konsekvensene av industrialiseringen, og disse knytter han igjen særlig til miljøet. Det er spesielt noen karaktertrekk ved moderne risikoer som Beck presenterer, og som jeg ønsker å fremheve. For det første, *er moderne risikoer menneskeskapt*. I det tradisjonelle samfunnet var risikoer mer knyttet til naturen og naturlige fenomener og ødeleggelser. Nå derimot har vi miljøproblemer som er menneskeskapt, blant annet knyttet til global oppvarming, som følge av at mennesker skapte store fabrikker og dermed også store mengder gassutslipp. Eller knyttet til terrorisme, som også er menneskeskapt, eller for eksempel atomvåpen. For det andre, *er moderne risikoer usynlige for det blotte øyet*. Vi kan ikke vite med sikkerhet om vannet vi drikker inneholder noe farlig, eller om luften vi puster inn er sunn eller farlig, eller om medisinene og vaksinene vi tar faktisk hjelper oss eller ikke. Vi vet heller ikke når det eventuelt skal skje et terrorangrep. I motsetning til det tradisjonelle samfunnet, var risikoene mye mer synlige. Så vi en brann for eksempel, viste man at avlingen ville gå tapt dersom man ikke fikk slukket den. For det tredje, *er moderne risikoer globaliserende og potensielt universelt ødeleggende*. I det tradisjonelle samfunnet ville det ikke påvirket hele verden om en enkelt avling gikk tapt, det ville påvirket bondefamilien og lokalsamfunnet, men ikke noen andre utover det. Nå har vi risikoer som er globaliserende, knyttet til miljøproblemer og global oppvarming, og potensielt universelt ødeleggende, knyttet til atomvåpen, terror og krig.

Dette risikosamfunnet som Beck beskriver, preget av moderne risikoer, medfører også det han kaller en *risikomentalitet*, og som da knytter seg til de subjektive konsekvensene av overgangen fra tradisjonelt til moderne samfunn. Individene kan aldri være sikre på om det de gjør er riktig eller trygt. Hvert eneste valg vi foretar oss er preget av risiko, vi vet for eksempel aldri helt sikkert, om å dra på den ferien til Paris vil være trygg, eller om medisinene vi tar for å behandle lidelser faktisk er virkningsfulle. Beck beskriver dette som at, mens vi i det tradisjonelle samfunnet ønsket å slutte å si "jeg er sulten", ønsker vi nå i risikosamfunnet å slutte å si: "jeg har angst". Arbeidsdelingen medførte også profesjoner og ekspertsystemer. Disse insitusjonene utarbeider kunnskap, men denne kunnskapen utvikles og revideres hele tiden. Så individet vet en dag for eksempel at vaksinen Tamiflu skal lindre influensa, men senere kommer det ny forskning som viser at Tamiflu bare reduserer sykdomsforløpet med en dag eller to. Dette er risikomentaliteten. Man er aldri helt sikker. I risikosamfunnet, eller moderniteten, er individene alltid utsatt for risiko. Dermed er individene som lever i et risikosamfunn og preget av en risikomentalitet, på en evig søken etter å slutte å si "jeg er redd" eller "jeg har angst". Individene ønsker å finne frem igjen til den bortkomne stabilisering og trygghet.

I tillegg er et annet sentralt aspekt ved risikosamfunnet, det at i tillegg til å måtte håndtere etablerte problemer i samfunnet, må man også være forberedt på å håndtere alle de potensielle problemene som kan komme - eksempel: Krigen mot terror.

Baumanns faste og flytende modernitet:

Baumanns modernitetsanalyse knytter seg til begrepene *fast og flytende modernitet*. Han mener at samtiden er mer flytende og flyktig enn hva den var i det tidligere tradisjonelle samfunnet. Dermed er det tradisjonelle samfunnet det Baumann referer til når han bruker begrepet fast modernitet. Det tradisjonelle samfunnet var preget av *standardisering, sentralisering, spesialisering og regulering*. Standardisering knyttes til færre valgmuligheter og livsmuligheter, samt en opplevelse av en standardisert hverdag knyttet til lokalsamfunn, i tillegg til at varene og tjenestene som ble produsert var av en gitt standard. Sentralisering knyttes til makt, hvor makten i det tradisjonelle samfunnet var sentralisert i nasjonalstatene. Spesialisering knyttes til arbeidsdelingen og fremveksten av profesjoner, og hvor det da var typisk at mannen dro på arbeid, og kvinnene stelte i hjemmet. Regulering knyttes til hvordan samfunnsborgerene fikk regulert sin atferd i det tradisjonelle samfunnet. På grunn av tette relasjoner innenfor lokalsamfunnet, var regulering her mer preget av sosiale normer, tradisjoner, verdier og ritualer.

Mens i overgangen til den flytende moderniteten, har det skjedd en rekke endringer ved disse sentrale elementene ved den faste moderniteten. Det moderne samfunnet er preget av *destandardisering* - vi har flere muligheter og livssjanser i dag enn tidligere - da spesielt knyttet til konsumsamfunnet eller forbrukersamfunn. I

dag kommer det hele tiden nye produkter på markedet, som er tilnærmet lik tidligere produkter. Men dette gir individet en falsk opplevelse av individualisme - rettere sagt pseudoindividualisme - som jeg da knytter til den kritiske teori og spesielt Marcuse og hans verk: *one dimensional man*. Her retter Marcuse særlig kritikk mot kulturindustrien, samtidig som han fastsetter det irrasjonelle ved rasjonaliteten ved å peke på begrepet han kaller repressiv toleranse. Produktene som kommer på markedet kan ha tilnærmet like ingredienser, men et annet utseende, i tillegg til at det finnes utallige mange variasjoner av samme produkt. Dette gir individet en følelse av valgfrihet, men igjen er individet begrenset til de produktene og variantene som er.

I tillegg er den flytende moderniteten preget av desentralisering. Som følge av globaliseringen, har det utviklet seg globale økonomiske (kapitalistisk) og politiske markeder (EU, FN for eksempel). Makten blir dermed desentralisert fra lokale forhold til mer globale forhold.

Den flytende moderniteten er også preget av *despesialisering* - Dette er også knyttet til at moderniteten innehar flere muligheter for individet, og det er vanskeligere for individet å etablere seg en standardbiografi. I tillegg må man ofte bytte jobb, selv med høy utdanning i moderniteten (Sennett, 2001). Fremfor i det tradisjonelle samfunnet hvor man hadde gjerne flere funksjoner å fylle, og løste sine oppgaver på en standardisert og spesialisert måte.

Og til sist er den flytende moderniteten preget av *deregulering*. Dette knytter seg spesielt til globalisering, emigrering og kulturforskjeller. Vi kan flytte oss mellom sted til sted langt raskere enn hva vi kunne tidligere, og dette medfører at vi ikke blir like godt sosialisert inn i lokale forventninger, sosiale normer og verdier.

Jürgen Habermas og hans teori om systemets kolonisering av livsverden:

Jürgen Habermas er en tysk sosiolog, som tilhørte den andre generasjonen av Frankfurtskolen, og tilhører dermed perspektivet kritisk teori.

Habermas har også en interessant samtidsdiagnose, som knytter seg til hans aktør og strukturperspektiv. Strukturperspektivet er det Habermas kaller *systemet*, som er objektive strukturer i samfunnet. Disse objektive strukturene er institusjoner blant annet, men også felles meningsunivers og klassifiseringsskjemaer. Systemet er altså den objektivistiske tilnærmingen i Habermas modernitetsanalyse. Med *livsverden* sikter han til den subjektivistiske tilnærmingen, aktørperspektivet. Livsverden er noe i likhet med fenomenologiens Alfred Schutts begrep om den naturlige innstilling. Innenfor livsverden handler aktørene kommunikativt, med vektlegging på "kraften av det gode argument" fremfor sanksjoner. Det å snakke seg frem til en felles situasjonsdefinisjon, gjør man ved bruk av rasjonelle argumenter, og ikke ved sanksjoner som belønning eller trussel. Dette peker på at Habermas ser aktøren som rasjonell. Systemet og livsverden er gjensidig muliggjørende og gjensidig begrensende. De er gjensidig avhengig av hverandre for sin eksistens. Systemet er utleiringer av fortattede gjentakende samhandlingsmønstre som skapes og handles innenfor livsverden. Jeg nevnte innledningsvis at Habermas systembegrep sikter blant annet til institusjoner. De mest vanlige institusjonene i moderniteten er: religion, økonomi, vitenskap, utdanning, sykehus og helseinstitusjoner osv. Når vi kommer til Habermas teori om systemets kolonisering av livsverden, mener han at det er spesielt to institusjoner som tenderer til å først trekke seg unna livsverden, ved utleiringen, men så begynner de å trenge seg på livsverden igjen. Disse to institusjonene er politikk og økonomi. Og det er her det blir et problem. Det er nemlig i livsverden at aktørene skaper en opplevelse av mening gjennom symboler, kulturer, verdier og normer. Men om systemet koloniserer livsverden, vil dette gi konsekvenser for individets muligheter til å skape seg mening. I tillegg som jeg nevnte, er både livsverden og systemet gjensidig muliggjørende, og dermed om systemet koloniserer livsverden så bidrar systemet til sin egen selvdestruksjon. Aktørene er avhengig av systemet for å kunne hente frem klassifiseringsskjemaene, som de deretter bruker i livsverden for å kunne skape mening i sin tilværelse. Men hva betyr det å kolonisere livsverden? Jo, det retter seg mot at økonomien og politikken utvider sine funksjonsområder. For eksempel ved at politikken etablerer lover for opphavsrett, religionsinnsnevrelse eller -frihet, eller lover i forbindelse med ekteskap og familiedannelse. Eller for eksempel at økonomien koloniserer kulturen, ved at store selskaper legger føringer på artistene eller forfatterne ved at de må produsere verket innen en gitt tid, og dermed også eventuelt nedgraderer kvaliteten på verket. Og dette er et problem fordi styringsmediene penger og ressurser kan da ta over for produksjonen av kulturell mening. Aktørene vil ikke lengre da handle kommunikativt, fordi de ikke trenger det. Om jeg kjøper en vare i butikken, trenger jeg ikke ta i bruk meningsunivers eller klassifiserings- eller typifiseringsskjemaer, både jeg og kassadamen trenger ikke forstå hverandre fordi pengene gjør jobben for oss. Jeg trenger bare penger for å betale. Og om da aktører slutter å handle kommunikativt vil de heller ikke være med på å bidra til å reproducere systemet, som igjen er avhengig av at aktørene handler kommunikativt innenfor livsverden, for å eksistere. Her også kan man da peke på irrasjonaliteten ved rasjonaliten.

Jeg har også lyst til å nevne her *Richard Sennett* og hans bok om *Den fleksible kapitalismen* (2001). Dette er spesielt knyttet til arbeidslivet, men er også gjeldende på andre arenaer av livet. Han har nemlig et eget kapittel som heter risiko, og som beskriver portrettet om Rose, en middelaldrende kvinne, som har tatt en stor risiko ved å bytte jobb i sin alder. Det viser seg at hun ikke trives i den nye jobben, og vender tilbake til baren sin. Hun ble hele tiden utsatt for en overhengende risiko i den nye jobben, ved at arbeidsgiver truet med å kunne si henne opp når de så det som passende. Det blir også nevnt i denne boken at man må forvente i USA, hvis man har minimum 2 år på college, å skifte jobb 11 ganger i løpet av et karriereliv på 30 år. I tillegg må man omskoleres 2 ganger. Dette er risikokultur. Man vet aldri om man treffer riktig på utdanning, eller på jobb, man vet heller ikke om man må flytte i forbindelse med skifte av jobb.

Er moderniteten en risikokultur? Det tilsynelatende svaret vil være ja, med tanke på hva jeg har nevnt

tidligere i oppgaven med de ulike teoretikernes analyser av samtiden. Men samtidig så har vi også en viss stabilitet i hverdagen. Organiseringen av tiden bidrar med en lineær tidsoppfatning, som bidrar til at det er lettere å kunne skape mening ved å se sammenhenger i livet (Sennett, 2001). Organiseringen av rommet bidrar til stabilitet ved at alle har sin "faste plass". Arbeidsdelingen bidrar til ulike stillinger, som igjen krever ulike egenskaper, som da kan føre til at flere finner noe de føler seg virkelig hjemme i, hvor de får utnyttet sitt potensial. Men samtidig så vil også flere muligheter bety risiko. Man vet ikke om man velger riktig. Vi har også en form for standardisering i dagens samfunn, hvor det finnes universelle rettigheter og ytelser i velferdsstaten, samt en sikring av utdanningsnivået i befolkningen ved etablering av skoler, hvor da standardiserte læringsplaner utarbeides og er gjeldende nasjonalt i den offentlige skole. I tillegg kan man kanskje si at vi har en sentralisering av makt hvis man peker på *Foucaults* begreper om *panoptisk disiplinering* og *biomakt*. Men igjen så er det også en desentralisering som følge av globaliseringen, de korte avstandene mellom tid og rom, som fører til globale politiske og økonomiske markeder. Samtidig peker Baumann på at den flytende moderniteten bærer preg av deregulering, også mye knyttet til globaliseringen, emigrasjon og kulturforskjeller. Men kan man da kanskje si at kultursjokk og kulturforskjeller, kan bidra til at vi kan forstå hverandre på tross av forskjellene våre? Globaliseringen fører jo til at vi kan reise over lange avstander på relativt kort tid, og ferier er en aktivitet som skjer de fleste. Når vi da reiser, må vi, eller kanskje ikke må, men vi ønsker iallefall å regulere oss etter andre kulturer, for å vise respekt. Kan man da argumentere for at dette bidrar til regulering? Om jeg har reist til Spania masse, også bestemmer jeg meg for å flytte dit, så vil jeg jo ha innarbeidet meg en forståelse av de kulturelle verdiene og sosiale normene i Spania. Og her har jeg lyst til å nevne *Harold Garfinkel*, fra etnometodologien, og hans metode *Breaching Experiments*. Harold ønsket å avdekke de implisitte, tause, normene og samfunnsmønstrene som er felles for "folk flest" (Etno - Folk flest), og dette gjorde han ved å benytte metoden *breaching experiments*. Det går rett å slett ut på å bryte disse implisitte og tause normene, for deretter da å avdekke dem. Han brukte sine studenter som forskere i denne metoden, og viser til et eksempel en av studentene opplevde (Ikke direkte sitert):

Subjekt: Vinker og sier: Hei! Hvordan går det med deg?

Intervjuer: Hva mener du? Hvordan går det med meg i forhold til min finans, min helse, min generelle tilstand..

Subjekt: Jeg skulle bare være hyggelig. For å være helt ærlig, driter jeg i hvordan du har det.

Som vi ser her så reageres det sterkt på normbruddet. Og da tenker jeg slik, at om vi nå takket være globalisering, reiser mye og opplever andre kulturer, vil vi vel kanskje havne i lignende situasjoner som de Garfinkel beskriver i eksempelet knyttet til *Breaching Experiments*? Og når vi da havner i disse situasjonene, vil vi jo få en bekreftelse på at dette ikke er akseptabel oppførsel, og dermed også kan vite hva disse implisitte og tause sosiale normene er? Ergo, kan kanskje globaliseringen bidra til at vi reguleres bedre.

Besvart.